

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I

УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку садржан је у члану 97. тачка 2. Устава Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/06), према коме Република Србија уређује и обезбеђује, између осталог, остваривање и заштиту слобода и права грађана, уставност и законитост и поступак пред судовима и другим државним органима.

II

РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Припреми Закона о изменама и допунама Закона о парничном поступку (даље: Закон) приступило се имајући у виду потребу за ефикасношћу поступања и решавања судских заостатка, као и са аспекта права странака на правично суђење, односно права на приступ суду, уз оцену примене одредаба Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Србије”, број 72/11, и 49/2013 - одлука УС, у даљем тексту: ЗПП).

Закон о парничном поступку је кључни у остваривању и заштити субјективних права и због тога има огроман значај. Развој друштва и већи обим заштићених добара утиче на разноврсност предмета, а правни промет захтева врло брзо процесуирање предмета. Свако одуговлачење поступка наноси једнаку штету и онима који на крају успеју у парници.

Разлози за доношење Закона су у потреби да парнична процедура буде резултат усклађивања потреба и могућности, али и да се уважи традиција у процедури, да се отклоне недоумице у примени и изврше термилошка и правно - техничка побољшања текста, уважавајући мишљење стручне и опште јавности.

Такође, неопходно је усаглашавање са препорукама Савета Европе, уважавајући ставове изнете у експертизама Савета Европе на Закон, као и на важећи ЗПП, као и усклађивање процедуре са европским стандардима, односно са препорукама и прописима ЕУ и са праксом Европског суда за људска права.

III.

ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. Закона брише се члан 10. став 3. ЗПП којим је прописано да је непоступање судије у временском оквиру основ за покретање дисциплинског поступка у складу са одредбама Закона о судијама, с обзиром да је основ за овакву санкцију прописан Законом о судијама.

Чланом 2. Закона мења се члан 13. ЗПП тако што се бришу речи „против учиниоца кривичног дела” и на тај начин прецизира овај члан тако што се на одговарајући начин разрађује начело везаности парничног суда за одлуку кривичног суда, да је у парничном поступку суд у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца везан за правноснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим.

Чланом 3. Закона, у оквиру Главе II ЗПП– Надлежност и састав суда, у складу са мишљењем изнетим у стручној и јавној расправи, због нејасне формулације, измењен је члан 17. ЗПП тако што је прецизиран рок за истицање приговора стварне ненадлежности ако се тужба не доставља туженом на одговор, да тужени тај приговор може да истакне најкасније на припремном рочишту, а ако се оно не одржава пре упуштања у расправљање на првом рочишту за главну расправу.

Чланом 4. Закона измењен је члан 20. ЗПП тако што је уместо раније предвиђене обавезе за суд прописано да суд може, у случају изборне надлежности да затражи од тужиоца да се изјасни пре него што уступи предмет надлежном суду. Овде се ради о случају када постоји и општа месна надлежност и изборна месна надлежност, а тужба није поднета ни једном од тих судова.

Чланом 5. Закона усклађене су одредбе члана 35. ЗПП са одредбама члана 142. став 6. Устава којима је прописано да суд суди у већу, а да се законом може предвидети да у одређеним стварима суди судија појединац и истовремено проширена функционална надлежност, односно таксативно одређени спорови у којима суди судија појединац. Поред осталог, овим одредбама је прописано да судија појединац суди у: имовинско-правним споровима, стамбеним споровима, као и у споровима због сметања државине, о ауторским и сродним правима, о објављивању информације и одговора на информацију, о заштити и употреби проналазака, индустријског дизајна, модела, узорака, жигова, ознака географског порекла, топографије интегрисаних кола (топографије полупроводничких производа) и права оплемњивача биљних сорти, затим споровима због дискриминације, због повреде права личности, споровима поводом избора и разрешења органа правних лица, поводом колективних уговора, потрошачким споровима, споровима поводом штрајка.

У складу са предложеним изменама о саставу суда, чланом 6. Закона брисан је члан 36. ЗПП.

Чланом 7. Закона прецизиран је члан 37. став 2. ЗПП да у већу састављеном од троје судија Врховни касациони суд одлучује о основаности ревизије.

Чланом 8. Закона отклања се нејасноћа члана 62. ЗПП о делегацији надлежности имајући у виду да странка може само да иницира подношење таквог захтева, а не и да упути захтев за делегацију надлежности.

Чланом 9. Закона допуњује се члан 73. ЗПП имајући у виду потребе праксе, тако што се предвиђа сходна примена одредаба о искључењу и изузећу судија и на записничаре и прописује надлежност председника већа да одлучује о изузећу записничара.

Чланом 10. Закона допуњене су одредбе члана 85. ЗПП тако што је предвиђено да пуномоћник може бити физичко лице које је потпуно пословно способно, а након што је Уставни суд утврдио да одредбе члана 85. став 1. у делу који гласи: "који мора да буде адвокат" и став 2. нису у сагласности са Уставом. Тим одредбама које су престале да важе на основу Одлуке Уставног суда од 23. маја 2013. године која је објављена у "Сл. гласнику РС", бр. 49/13 од 5. јуна 2013. године било је предвиђено, да кад странка има пуномоћника онда он мора да буде адвокат те да изузетно пуномоћник правног лица може бити дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу.

Чланом 11. Закона додаје се нови члан 85а којим је с обзиром на предложене промене регулисано и начело правне помоћи. Такође, у складу са допуном извршеном чланом 12. Закона, прецизирана су, поред осталог, овлашћења која има пуномоћник који није адвокат ако странка у пуномоћју није ближе одредила овлашћења пуномоћника.

У складу са наведеним допунама члана 85. ЗПП, на одговарајући начин се члановима 12, 13. и 51. Закона прецизирају одредбе и то чланом 12. Закона члан 88. ЗПП да пуномоћника који је адвокат може да замењује адвокатски приправник, чланом 13. Закона члан 89. ЗПП о овлашћењима која има адвокат ако странка која је издала пуномоћје за вођење парнице није ближе одредила овлашћења у пуномоћју, које су допуњене и одредбом о обавези посебног пуномоћја за подношење предлога за понављање поступка и најзад, чланом 51. ЗПП допуњује се члан 410. став 2. тачка 2. ЗПП тако што се прецизира да је ревизија недозвољена ако није изјављена преко пуномоћника адвоката.

Чланом 14. Закона допуњује се одредба члана 90. ЗПП додавањем новог става којим се предвиђа могућност да суд наложи пуномоћнику, ако посумња у истинитост писаног пуномоћја, да поднесе оверено пуномоћје без права на жалбу.

Чланом 15. Закона прецизира се одредба члана 108. да се рочиште изузетно може одложити ако је то потребно ради извођења доказа или кад за то постоје нарочито оправдани разлози.

Чланом 16. Закона допуњује се члан 131. ЗПП тако што се прописује и достављање предузетницима, а чланом 17. Закона у складу са допунама о пуномоћницима, допуњује се члан 136. ЗПП тако што се прецизира достављање адвокату као пуномоћнику.

Чланом 18. Закона прецизира се члан 141. ЗПП, а чланом 19. Закона додаје се члан 141а. Новине су предложене да би се избегла могућност злоупотребе у погледу личног достављања, али и да се спречи повреда права на приступ суду.

Новом одредбом члана 141а прописује се да ће се, ако је лице коме се доставља писмено одсутно у дужем временском периоду, писмено вратити суду уз назначење где се то лице налази.

Чланом 20. допуњује се члан 143. одредбом да је орган надлежан за вођење евиденције пребивалишта и боравишта дужан дати податке странци којој је суд писмено наложио достављање тачне адресе противне стране.

Чланом 21. Закона допуњују се одредбе члана 145. ЗПП и прецизира поступање у погледу даљег достављања лицу које одсуствује са адресе на коју је достављање већ извршено дуже од 30 дана, а није обавестило суд нити је сходно својој законској обавези одредило пуномоћника за пријем писмена.

Чланом 22. Закона само је усклађено позивање на члан 141. ЗПП.

Чланом 23. брише се члан 193. ЗПП којим је предвиђена обавеза за лице које намерава да поднесе тужбу против Републике Србије да Републичком јавном правобранилаштву достави предлог за мирно решавање спора.

Чланом 24. Закона брише се члан 204. став 3. ЗПП којим је предвиђено дејство пресуде на стицаоца отуђене ствари који није био странка. Ово стога што би дејство пресуде у односу на стицаоца који нема сазнања о парници представљало повреду права на приступ суду.

Чланом 25. Закона због захтева у складу са судском праксом мења се члан 211. став 2. ЗПП полазећи од тога да неучествовање неког од нужних супарничара у парници представља непотпуну процесну заједницу. Тако ће се тужба, према предложеном решењу третирати као неуредан поднесак и поступати према правилима која важе за неуредне поднеске.

Чланом 26. Закона прецизира се члан 230. став 1. ЗПП да се не доказују чињенице које је странка признала пред судом у току парнице, односно предлаже се брисање дела одредбе по којој се неће изводити доказивање чињеница које странка није оспорила. Овакво решење се предлаже јер је могуће да странка не оспорава неку чињеницу сматрајући је ирелевантном, али да се током поступка испостави да је та чињеница битна за доношење одлуке те да је престрого законско решење по коме се не изводи доказивање неоспорене чињенице јер би се по садашњем решењу таква чињеница сматрала признатом од странке.

Чланом 27. Закона предложене су промене у погледу извођења доказа саслушањем сведока, односно писане изјаве сведока. Поштујући начела расправности, непосредности, те имајући у виду садржину члана 6. став 2. Европске конвенције о људским правима, као и пресуде Европског суда за људска права, сведок се мора саслушавати пред судом што омогућава странама у поступку да непосредно учествују у испитивању сведока. Овакво решење и даље оставља могућност прилагања изјава трећих лица која ће суд ценити као исправе.

У складу са овим изменама, чланом 28. Закона извршено је усклађивање и члана 253. ЗПП, а чланом 35. Закона и члана 277. став 2. ЗПП.

Чланом 29. Закона бришу се чланови 261 и 263. ЗПП којима је прописана могућност да странка приложи писани налаз и мишљења вештака. Брисање ових одредаба се предлаже такође из разлога поштовања начела расправности и непосредности. Вештачење се одређује када суд не поседује потребно стручно знање, а странке морају имати могућност увида у све доказе на основу којих се даје налаз. У судском поступку се цени да ли је потребна помоћ стручног лица. Поред тога, уважавајући расправно начело странка не може да одреди предмет и задатак вештака како то може суд. Овакво решење и даље оставља могућност прилагања стручних мишљења која ће суд ценити као исправе.

У складу са наведеним изменама, чланом 30. Закона усаглашавају се са овим решењем одредбе члана 264. ЗПП, чланом 32. Закона усаглашава се члан 271. ЗПП, чланом 33. на одговарајући начин члан 273. ЗПП и чланом 34. Закона члан 274. ЗПП у делу у погледу позивања на члан 261. ЗПП који се брише (чланом 29.).

Чланом 31. Закона допуњује се члан 269. став 1. ЗПП у погледу обавезне садржине решења суда којим се одређује вештачење.

Чланом 36. Закона предлажу се измене члана 308. ЗПП у погледу садржине решења о одређивању временског оквира уважавајући начело одлучивања о захтевима странака у разумном року и у оквиру њега временски оквир у складу са условима за рад судија и досадашњом праксом, уз ограничење да се у решењу којим се одређује временски оквир не означава време одржавања рочишта нити врши значење судских рокова.

Чланом 37. предложене су измене члана 352. ЗПП. Објављивање пресуде је задржано као правило, али уз могућност да се у сложенијим предметима пресуда неће морати да објави.

У складу са наведеном изменом, чланом 38. Закона се врши измена члана 353. ЗПП, чланом 39. Закона члан 354. ЗПП и чланом 40. Закона члан 355. став 2. ЗПП.

Чланом 42. Закона мења се члан 383. став 2 ЗПП утолико што се брише као нереалан рок за одлучивање другостепеног суда у случају да не држи расправу, а и с обзиром на прописано начело чланом 10. ЗПП да странка има право да суд одлучи о њеним захтевима и предлозима у разумном року и с тим у вези брише се и став 7. истог члана ЗПП којим је прописано да је непоступање судија у наведеном року основ за покретање дисциплинског поступка против председника већа.

У ставу 4. који постаје став 3. бришу се одредбе о пресуди у спору мале вредности у оквиру тзв. „процесних пресуда“ (пресуда на основу признања, пресуда због одрицања, пресуда због пропуштања, пресуда због изостанка) на које се не односи обавеза другостепеног суда да закаже расправу и одлучи о захтевима странака кад је у истој парници првостепена пресуда већ једанпут била укинута, а побијана пресуда се заснива на погрешно и непотпуном утврђеном чињеничном стању или су у поступку пред првостепеним судом учињене битне повреде одредаба парничног поступка. Ово имајући у виду да иако пресуда или решење којим се окончава парница у поступку у споровима мале вредности може да се побија само због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права (члан 479. став 1. ЗПП), нема истовремено и друге сличности са наведеним одлукама када другостепени суд нема обавезу да закаже расправу.

У складу са новом нумерацијом ставова у овом члану, чл. 45, 47. и 59. Закона врши се само измена позивања на одговарајући став тог члана и то чланом 45. Закона у члану 393. став 3 ЗПП, чланом 47. Закона у члану 402. ЗПП и у члану 59. Закона у члану 452. став 4. ЗПП.

Чланом 43. Закона допуњује се члан 387. став 3. ЗПП и на тај начин прецизирају случајеви (пресуда на основу признања, пресуда због одрицања, пресуда због пропуштања, пресуда због изостанка), као изузетак од правила да у случају да је првостепена пресуда већ једанпут била укинута другостепени суд не може да укине пресуду и упути предмет првостепеном суду на поновно суђење.

Чланом 44. Закона бришу се сувишне речи у члану 392. став 2. ЗПП и на тај начин се на одговарајући начин прописује овлашћење другостепеног суда да укине првостепену одлуку када је због погрешне примене материјалног права чињенично стање било непотпуно утврђено, а које извире из права странака на закониту, правичну и једнаку правну заштиту.

У складу са овом изменом, чланом 52. Закона мења се и члан 416. став 2. ЗПП.

Чланом 46. Закона врши се измена члана 399. став 4. у погледу правилног позивања на члан јер се ради о набрајању чланова ЗПП о кажњавању када се као изузетно предвиђа дозвољеност жалбе против решења другостепеног суда.

Чланом 48. Закона редефинисана је дозвољеност ревизије у члану 403.ЗПП тако што се прописује да је ревизија увек дозвољена кад је другостепени суд преиначио пресуду и одлучио о захтевима странака (јер се ради о различитим одлукама две инстанце), као и кад је другостепени суд усвојио жалбу, укинуо пресуду и одлучио о захтевима странака (јер треба обезбедити инстанциону контролу). Одговарајућом формулацијом регулисани су свеобухватније случајеви недозвољености ревизије у имовинско- правним споровима с тим што је у погледу цензуса предвиђено да ревизија није дозвољена у имовинскоправним споровима ако вредност предмета спора побијеног дела не прелази динарску противвредност од 40.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе. Разлози смањења цензуса за изјављивање ревизије су у томе што је постојећим законским решењем вредносна граница високо одређена. Разлози су у потреби за већом социјалном избалансираношћу, односно потребом за већом доступности овог правног лека када је прописан, без обзира на дозвољеност посебне ревизије из члана 404.ЗПП.

Чланом 49. Закона мења се члан 404. ЗПП, у складу са мишљењем изнетим у стручној и јавној расправи тако што је предвиђено да Врховни касациони суд одлучује и о дозвољености и основаности посебне ревизије и то у већу од пет судија. На тај начин се ствара основ за уједначавање оцене дозвољености посебне ревизије имајући с једне стране у виду досадашњу надлежност апелационих судова за оцену дозвољености посебне ревизије, а са друге, да је Врховни касациони суд истовремено и најпозванији да се изјашњава о дозвољености посебне ревизије јер је његов задатак да уједначава судску праксу и примену права.

Чланом 50. Закона у члану 407. ЗПП повећан је број битних повреда одредаба парничног поступка због којих ревизија може да се изјави под условом да су истицане у жалби, односно да су учињене у поступку пред другостепеним судом (ако је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи, као и ако странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања није дата могућност да расправља пред судом), а које се тичу права на приступ суду, односно права на правично суђење због чега би требало омогућити да их цени Врховни касациони суд.

Чланом 52. Закона (поред већ наведених измена ЗПП), имајући у виду нумерацију ставова у измењеном члану 403. ЗПП, усклађује се и позивање на одговарајући начин на тај члан у члану 416. став 3. ЗПП.

Чланом 53. Закона мења се члан 427. став 1. ЗПП утолико што се из ове одредбе која прописује из којих разлога не може да се захтева понављање поступка ако је тај разлог био без успеха изнет у ранијем поступку, искључује позивање на тачку 4. члана 426. ЗПП као разлога за понављање (ако се одлука суда заснива на лажном исказу сведока или вештака). Кривично дело се доказује правноснажном кривичном пресудом, па се ограничење по којем се не може тражити понављање поступка ако је разлог без успеха изношен у ранијем поступку, за тај разлог не може примењивати.

Чланом 54. Закона допуњује се члан 428. став 3. ЗПП тако што се у циљу заштите људских права објективни рок од пет година од дана кад је одлука постала правноснажна када предлог за понављање поступка не може да се поднесе, не односи на понављање поступка у случајевима ако странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, као и ако је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке.

Чланом 55. Закона допуњује се члан 430. ЗПП у погледу позивања на одговарајући члан у случају недозвољених предлога за понављање поступка(85. став 5. ЗПП: „Странку мора да заступа адвокат у поступку по ванредним правним лековима изузев када је сама адвокат”).

Чланом 56. Закона додаје се нови члан 433а који регулише понављање поступка пред Врховним касационим судом.

Чланом 57. Закона, у оквиру поступка у парницама из радних односа, мења се члан 440. ЗПП тако што се примереније предвиђа да суд може, ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, да одржи рочиште и донесе одлуку на основу утврђеног чињеничног стања и у ставу 3. врши позивање на одговарајући став истог члана.

Чланом 58. Закона допуњује се члан 445. ЗПП да се пресуда у парницама поводом колективних уговора објављује у „Службеном гласнику Републике Србије.” Ово из разлога што пресудом у парницама поводом колективних уговора суд изриче како гласи одредба у колективном уговору којом се уређује спорно питање из колективног уговора и изрека пресуде представља саставни део колективног уговора све док он важи тако да из разлога таквог дејства пресуде она треба да буде објављена.

Чланом 60. Закона у делу којим се регулише поступак у споровима мале вредности прецизира се и члан 475. ЗПП тако што се предвиђа да ће суд ако тужени не дође на прво рочиште за главну расправу, а уредно је позван, донети пресуду због изостанка.

Чланом 61. Закона допуњује се члан 479. став 5. ЗПП у погледу одговарајућег позивања и на члан 380. став 1. ЗПП да у поступку о споровима мале вредности рок износи осам дана.

Чланом 62. Закона, у члану 485. ЗПП смањен је цензус за изјављивање ревизије у привредним споровима на 100. 000 евра.

Чланом 63. Закона нормиране су и прецизно дефинисане прелазне одредбе у складу са мишљењем изнетим у стручној и јавној расправи.

IV

ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона нису потребна додатна средства из буџета Републике Србије